

SIRKULÆR ØKONOMI

– INDUSTRIENS HOVEDANBEFALINGER

Sirkulær økonomi – Industriens hovedanbefalinger

Norsk Industri er den største landsforeningen i Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). Vi organiserer nærmere **3000 norske industribedrifter med ca. 127 500 ansatte.**

Våre bransjer omfatter blant annet aluminium, bergindustri, bioteknologi, sement, kjemisk industri, design, møbler og interiør, elektro og energi, gjenvinning, gjødselvarer, grafisk bransje, havbruk og havbruksleverandører, korrosjon, isolering og stillas, landanleggene til petroleumsvirksomheten, leverandører til olje- og gassindustrien, legemidler, maritim bransje, maling og lakk, metallproduksjon og ferrolegeringer, renseri og vaskerier, plastindustri, teknologibedrifter, tekstilindustri, treforedling og historiske hoteller.

Vi ser frem til, og ønsker å bidra til, regjeringens strategi for sirkulær økonomi. I det følgende finnes våre hovedanbefalinger til denne strategien.

1. TREPARTSSAMARBEID, STABILITET OG MILJØAVTALER

Overgangen til en stadig mer sirkulær økonomi vil kreve store industrielle investeringer. Det er behov for stabile og forutsigbare rammebetingelser som muliggjør slike investeringer. Dette betyr at **viktige rammebetingelser må ligge fast uavhengig av politisk flertall, samtidig som det føres en langsiktig politikk som fremmer private investeringer i ny teknologi.**

Mange industribedrifter i Norge opererer i flere land, og kan også ha utenlandske eiere. For at internasjonale selskaper skal velge å prioritere slik at anleggene lokaliseres og utvikles i Norge er det avgjørende at bedriftene gis konkurransedyktige rammebetingelser. **Trepartssamarbeid og god industriell og teknologisk kompetanse er eksempler på suksessfaktorer for norsk industri.** Samarbeid med næringslivet om å få frem teknologi og løsninger må ligge til grunn for regjeringens strategi om sirkulær økonomi.

I Norge er det lang tradisjon for å ta i bruk **frivillige miljøavtaler mellom staten og**

industrien som virkemiddel, i stedet for forskriftskrav eller avgifter. Frivillige miljøavtaler er med hell benyttet i flere sektorer. Eksempler er NOx-avtalen og svovelavtalen som har medført reduserte utslipp samtidig som næringslivet har opprettholdt sin konkurransekraft.

Regjeringen har nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere mulighetene for en miljøavtale for å redusere negative miljøkonsekvenser som følge av at engangsartikler av plast havner i naturen. Miljødirektoratet har anbefalt at det nedsettes en tilsvarende arbeidsgruppe for havbruksutstyr i plast. Dette er bra. **Norsk Industri mener at frivillige miljøavtaler også kan være et egnet virkemiddel for andre produktgrupper som tekstiler og byggevarer.**

2. AKTIV DELTAGELSE I EUROPEISK ARBEID

Europeisk regelverk legger sterke føringer på norsk miljøpolitikk. Det er derfor viktig at norske myndigheter og næringsliv **prioriterer samarbeid og deltagelse i relevante EU-prosesser innen sirkulær økonomi.** Regjeringens strategi bør beskrive norske prioriteringer og arbeid inn mot EU-systemet, på politisk nivå og mht. forvaltningens deltagelse i EU-kommisjonens ekspertgrupper og -komiteer.

Norske myndigheter må, sammen med industrien, følge utviklingen av europeiske rammebetingelser innen sirkulær økonomi og jobbe for at regler som utarbeides gir tilstrekkelig rom for fleksibilitet, nasjonale tilpasninger og tar høyde for våre naturgitte fortrinn, eksempelvis fornybar kraft.

Videre må **norsk lovgivning tilpasses til EUs regelverk og myndighetsutøvelsen være godt harmonisert med andre EØS-land.** For eksempel er det viktig at europeiske kriterier (definisjoner) for avfall, biprodukter og avfallsfasens opphør (end of waste) praktiseres likt i EØS-området. Det samme gjelder praktiseringen av regelverket for grensekryssende avfallstransport.

3. KVALITETSKRAV TIL UTSORTERING AV RESIRKULERBART AVFALL

Etablering av industrielle verdikjeder for resirkulerte råvarer innebærer at materialene i avfallet sorteres, videreføres og utnyttes som nytt råstoff av industrien. **I dag er det for store mengder materialer som ikke sorteres ut fra restavfallet.** Dette gjør at Norge per i dag ikke ligger an til å nå europeiske mål for resirkulering av byggavfall og husholdningsavfall og lignende næringsavfall.

Økt utsortering av resirkulerbart avfall er i tråd med avfallshierarkiet, som ligger til grunn for både norsk og europeisk gjenvinningspolitikk. **Miljødirektoratet har foreslått å innføre et forskriftskrav til utsortering av våtorganisk avfall og plastemballasje. Industrien i Norge er positive til et slikt virkemiddel.** Tilsvarende krav bør være aktuelle for andre fraksjoner som kan resirkuleres, jf. bestemmelser i EUs rammedirektiv for avfall. **Mht. bygg- og anleggssavfall mener Norsk Industri at krav til avfallssortering på byggeplass bør skjerpes inn, slik at mer av avfallet kan resirkuleres.**

Etterspørselen etter resirkulerte råvarer skapes i et europeisk eller globalt marked. **For at tilbydere av resirkulerte råvarer skal lykkes**

må kildesortert avfall møte strenge krav til renhet og kvalitet. Det bør derfor utvikles kvalitetskriterier for sortering av avfall som skal resirkuleres.

Felles-europeiske kvalitetsstandarder for resirkulerte råvarer, som angir hvilke råstoffkvaliteter som etterspørres av industrien, vil også gjøre det enklere for gjenvinningsbransjen å finne gode nedstrømsløsninger for utnyttelse av kildesortert avfall. Hensikten er å gi enklere markedstilgang og økt etterspørsel etter resirkulerte råvarer. Slike standarder vil best utvikles av industrien selv, da det er industrien som har kunnskap om hvilke kvaliteter råvarene må ha for å kunne tas i bruk.

4. ØKT ETTERSPORSSEL ETTER MILJØ- OG RESSURSEFFEKTIVE PRODUKTER

Miljøvennlig forbruk og produktvalg er en viktig drivkraft for en sirkulær økonomi. **Norsk Industri støtter utviklingen mot mer holdbare, resirkulerbare og ombrukbare produkter.** EUs initiativer innen sirkulær økonomi har stor betydning for norsk eksport av produkter til Europa, som er vårt viktigste eksportmarked.

Utviklingen vil gå i retning av at produkter må designes og produseres med høyere kvalitet og lengre levetid enn normalen er for dagens produkter. De må være lette å reparere og oppgraderes, og designes slik at materialene i produktene kan resirkuleres.

For norsk ferdigvareindustri er det av stor betydning at Norge både påvirker og tilpasser seg europeiske rammevilkår, mht.

krav til dokumentasjon av produktegenskaper som holdbarhet, ombrukbarhet og resirkulerbarhet. Harmoniserte produktstandarder, utvikling av felles regelverk og metodikk for å angi miljøfotavtrykk og bruk av livsløpsbasert miljøinformasjon (EPDer), samt kobling til krav i miljøstandarder vil bidra til styrket konkurransekraft for produkter basert på sirkulære løsninger.

5. GRØNNE OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Hvert år kjøper det offentlige Norge varer og tjenester i markedet for over 500 milliarder kroner. Krav fra offentlige innkjøpere er et svært godt virkemiddel for å påvirke samfunnsutviklingen i ønsket retning, for eksempel å nå miljøpolitiske målsetninger og å fremme seriositet i arbeidslivet.

Gode offentlige innkjøp er også viktig for å skape et hjemmemarked for miljøvennlige og innovative produksjonsprosesser. **Innovasjon og miljø må prioriteres i innkjøpspolitikken** slik at norske industribedrifter som vinner leveranser til det offentlige også styrker seg i det globale teknologikappløpet som nå pågår.

Regjeringen har iverksatt et arbeid for å utarbeide en handlingsplan for å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser. Dette arbeidet må skje i samarbeid med industrien. Videre har Direktoratet for IKT og forvaltning (Difi) har utarbeidet verktøyet »Kriterieveviseren« som gir forslag til formuleringer til krav til miljø og sosialt ansvar som kan stilles i en anskaffelsesprosess.

Vi har gode erfaringer med å delta i Difis

ekspertgrupper som gir innspill til kriteriesettene. Samarbeid på bransjenivå om konkrete produkt- og tjenestesegmenter gir resultater. **En strategi for sirkulær økonomi må inneholde en forsert satsning på utarbeidelse av kriteriesett for nye områder og vektlegge kriterier som gjør det enkelt å vektlegge sirkulær økonomi ved innkjøp.**

Iht. dagens forskrift om offentlige anskaffelser (§ 7-9) skal «oppdragsgiveren legge vekt på å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser. Oppdragsgiver kan stille miljøkrav og kriterier i alle trinn av anskaffelsesprosessen der det er relevant og knyttet til leveransen. Der miljø brukes som tildelingskriterium, bør det som hovedregel vektes minimum 30 prosent.»

Norsk Industri er positive til forskriftens vektlegging av miljø som tildelingskriterium. Men, erfaringen er at forskriften ikke fungerer etter hensikten. Fremdeles vektlegges ofte pris på innkjøpstidspunktet for høyt i anskaffelsene, på bekostning av elementer som kvalitet, innovasjon og miljø. **Forskriftsregelen bør derfor skjerpes inn og gjøres mer forpliktende, slik at miljø alltid skal vektlegges minst 30 prosent ved offentlige innkjøp.**

6. GOD BALANSE MELLOM MILJØ-HENSYN KNYTTET TIL RESSURSTNYTTELSE, RISIKO MHT. PRIORITERTE MILJØFARLIGE STOFFER OG NYE UTSLIPPSKRAV TIL INDUSTRIEN.

Dagens forurensningsregler og praksis kan være til hinder for å etablere sirkulære verdikjeder for tyngre sidestrømmer og

avfallstyper. Dette kan gjelde slagg, sand, gravemasser, betong og aske fra forbrenning av biobrensel, som gjerne havner på deponi. Felles for slike fraksjoner er at ressursutnyttelsen gjerne er avhengig av bruk til utfyllingsformål.

Slagg kan benyttes til tildekking av forurenset sjøbunn, støperisand kan utnyttes ved veibygging og betongavfall kan utnyttes til utfyllingsformål i vei- eller jernbaneprosjekter. Aske fra forbrenning av biobrensel kan brukes til forsterkningslag eller bærelag til veier, parkeringsplasser eller som gjødsel til skog.

I slike tilfeller må det gjøres avveininger mellom hensynet til økt utnyttelse av materialressurser og hensynet til miljørisiko ved utlekking av kjemikalier. **Erfaringen er at myndighetene i dag ofte vektlegger kjemikalierisikoen, slik at muligheter for ressursutnyttelse av materialene begrenses.**

For industrien er kvalitet på råvarer og brensel kritisk. Tekniske barrierer som hindrer utnyttelse av biprodukter og sidestrømmer kan være **kjemisk sammensetning av materialstrømmene som gjør at produktene ikke tilfredsstillt markedets kravspesifikasjoner** eller at det **ikke kan garanteres tilstrekkelig god kvalitet på råvarer basert på avfallsstrømmer over tid.**

For eksempel kan utnyttelse av avfallsstrømmer med høyt innhold av tungmetaller i stedet for bruk av jomfruelig råstoff utfordre krav til utslipp fra produksjonen eller kvalitetskrav i produktstandarder. Tilsvarende kan **uforholdsmessig strenge krav til innhold**

av kjemikalier i resirkulerte råvarer medføre miljømessige ulemper i form av økt energi- forbruk og klimagassutslipp ved raffinering.

Denne type problemstillinger fordrer at det gjøres gode avveininger mellom flere ulike hensyn. **En sirkulær økonomi avhenger av at det finnes frem til en balanse mellom miljøhensyn til økt ressursutnyttelse, risiko mht. utlekking av miljøfarlige stoffer og nye utslippskrav til industrien.**

7. FOU SOM FREMMER SIRKULÆR ØKONOMI

Økt satsning på næringsrettet forskning og innovasjon innen sirkulær økonomi er avgjørende for at nye ressurseffektive løsninger utvikles og kommersialiseres. Det er imidlertid en erfaring at prosjektsøknader med mål om økt ressursutnyttelse av avfall og biprodukter ofte ikke når opp ved tildelingsvurderinger.

Dette kan skyldes at førstegangsinvesteringer i ny teknologi gjerne har høye bedriftsøkonomiske kostnader og at det er vanskelig å dokumentere verdiskapningspotensiale og sysselsettingseffekter. **Det kan være store kostnader knyttet til utviklingsløp som tar sikte på å få til bedre ressursutnyttelse av biprodukter og avfallsstrømmer og det kan ta enda lengre tid å skape et marked med en stabil etterspørsel etter avfallsstrømmer fra en produksjonsprosess.**

Lønnsomheten kan i en startfase være marginal, men vil gi grunnlag for økt konkurransekraft, verdiskapning og eksportinntekter på sikt. Høye kostnader, både i form av investeringer og forventet ressursbruk,

utgjør en økonomisk barriere for å få til økt ressursutnyttelse av næringslivets avfalls- og sidestrømmer. **Det er derfor avgjørende med at virkemiddelapparatet tilbyr nødvendig risikoavlastning ved utvikling og kommersialisering av teknologi innen sirkulær økonomi.**

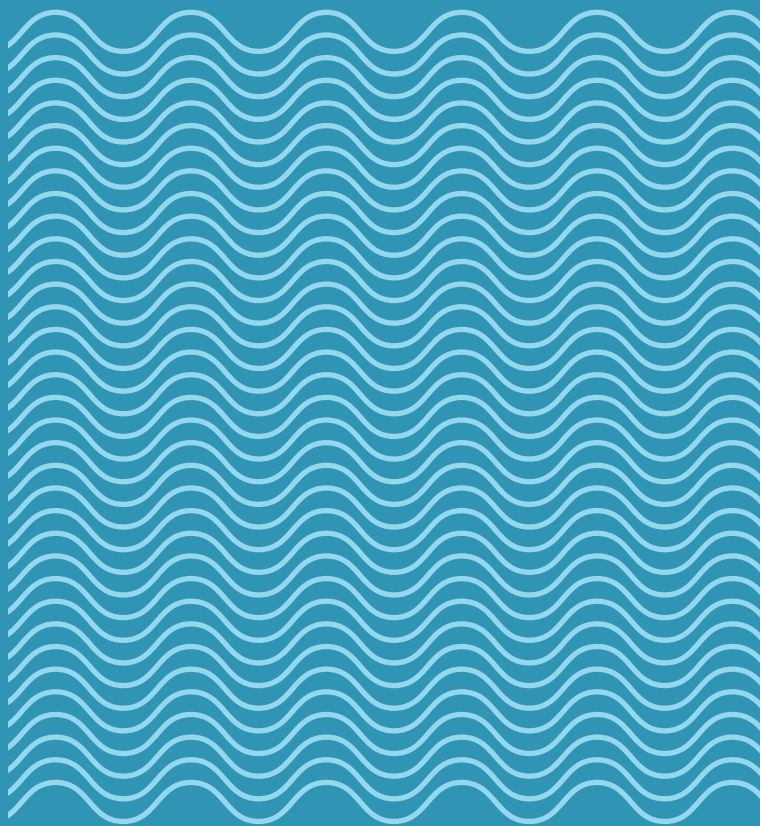
Eksempler på forskningsområder som vil bidra til å fremme sirkulær økonomi i næringslivet er:

- Sirkulær produktutvikling
- Utvikling av «lavutslippsprodukter»
- Industriell utnyttelse av biprodukter og industriell symbiose
- Teknologier for materialgjenvinning
- Kostnadseffektive løsninger for gjenvinning av kritiske råvarer/sjeldne jordartsmetaller.

Normalt vil prosjekter gå gjennom en utvikling fra industriell forskning via eksperimentell utvikling til kommersialisering. **Det bør gis støtte som dekker en størst mulig del av dette utviklingsløpet. Det er avgjørende at det gis støtte til førstegangsinvesteringer i ny klima- eller miljøteknologi, særlig «first of a kind»-anlegg, som reflekterer samfunnsøkonomiske mergevinster og bedriftens risiko.** I tillegg bør det offentlige kunne støtte bedriftsinterne pilot- og innovasjonsprosjekter som tar sikte på å øke utnyttelsen av avfallsressurser i eksisterende industrianlegg og -prosesser.

Industrien er avhengig av gode støtteordninger som kan ta teknologiutviklingsprosjekter videre til en piloteringsfase. PILOT-E er et finansieringstilbud til norsk næringsliv, etablert av Forskningsrådet, Innovasjon Norge

og Enova, med mål om at nye produkter og tjenester innen miljøvennlig energiteknologi skal bli raskere utviklet og tatt i bruk. PILOT-E følger opp aktørene gjennom hele teknologitvinklingsløpet - fra idé til marked. Det legges til rette for én søknad og samordnet beslutning om støtte for hele utviklingsløpet, fram til løsningene skal tas i bruk kommersielt for første gang. PILOT-E ivaretar behovet for tett oppfølging og sterk koordinering mellom Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova. Sluttkunden som skal ta i bruk de nye løsningene vil også kunne kvalifisere for investeringsstøtte fra Enova. Dette er en god ordning. **Det bør etableres en tilsvarende ordning for sirkulær økonomi (PILOT-S), som bidrar til mer effektiv bruk av samfunnets ressurser, reduserte klimagassutslipp og omstilling til lavutslippssamfunnet.**

NORSK INDUSTRI

Næringslivets Hus, Middelthuns gate 27
Postboks 7072 Majorstuen, 0306 Oslo

Tlf. +47 23 08 88 00
post@norskindustri.no

norskindustri.no
@norskindustri

Norsk Industri er den største landsforeningen i
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO).

Forsideillustrasjon: Bly AS